

16.12.1993. likums "Operatīvās darbības likums" ("LV", 131, 30.12.1993.) [spēkā ar 13.01.1994.] ar grozījumiem:

- 10.08.1995. likums ("LV", 121 (404), 15.08.1995.) [spēkā ar 29.08.1995.]
- 12.06.1997. likums ("LV", 167/168 (882/883), 01.07.1997.) [spēkā ar 15.07.1997.]
- 27.06.2002. likums ("LV", 104 (2679), 10.07.2002.) [spēkā ar 24.07.2002.]
- 16.06.2005. likums ("LV", 101 (3259), 30.06.2005.) [spēkā ar 01.10.2005.]
- 13.10.2005. likums ("LV", 170 (3328), 26.10.2005.) [spēkā ar 27.10.2005.]
- 11.10.2007. likums ("LV", 172 (3748), 25.10.2007.) [spēkā ar 08.11.2007.]
- 26.03.2009. likums ("LV", 55 (4041), 08.04.2009.) [spēkā ar 22.04.2009.]

Redakcijas: [13.01.1994] [29.08.1995] [15.07.1997] [24.07.2002] [01.11.2002] [01.10.2005] [27.10.2005] [08.11.2007] [**22.04.2009**]

Redakcija uz 22.04.2009.

Saeima ir pieņēmusi un Valsts prezidents izsludina šādu likumu:

Operatīvās darbības likums

Šis likums nosaka operatīvās darbības tiesiskos pamatus, principus, uzdevumus, mērķus un saturu, reglamentē tās procesu, formas un veidus, operatīvās darbības subjektu amatpersonu statusu, tiesības, pienākumus un atbildību, kā arī šīs darbības finansēšanu, uzraudzību un kontroli.

1. nodaļa VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

1. pants. Operatīvās darbības jēdziens

Operatīvā darbība ir šajā likumā noteiktajā kārtībā un ar likumu īpaši pilnvarotu valsts institūciju amatpersonu atklātas un slepenas tiesiskas darbības, kuru mērķis ir aizsargāt personu dzīvību un veselību, tiesības un brīvības, godu, cieņu un īpašumu; nodrošināt Satversmi, valsts iekārtu, valstisko neatkarību un teritoriālo neaizskaramību, valsts aizsardzības, ekonomisko, zinātnisko un tehnisko potenciālu un valsts noslēpumus pret ārējiem un iekšējiem apdraudējumiem.

2. pants. Operatīvās darbības uzdevumi

(1) Operatīvās darbības uzdevumi ir:

- 1) personu aizsargāšana pret noziedzīgiem apdraudējumiem;
- 2) noziedzīgu nodarījumu profilakse, to novēršana un atklāšana, noziedzīgu nodarījumu izdarījušo personu un pierādījumu avotu noskaidrošana;
- 3) to personu meklēšana, kuras likumā noteiktajā kārtībā tiek turētas aizdomās, ir apsūdzētas vai

notiesātas par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu;

4) noziedzīga nodarījuma rezultātā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas nodrošināšana;

5) to personu meklēšana, kuras pēkšņi un bez acīmredzama iemesla pametušas savu pastāvīgo vai pagaidu uzturēšanās vietu, neievēro savu ierasto dzīvesveidu un sazināšanās ar tām nav iespējama, kā arī nepilngadīgo un to personu meklēšana, kuras vecuma, to fiziskā, garīgā stāvokļa vai slimības dēļ ir aprūpējamas, bet aizgājušas no mājām, ārstniecības iestādēm vai citām uzturēšanās vietām (bez vēsts pazudušās personas);

6) politiskas, sociālas, militāras, ekonomiskas, zinātniskas, tehniskas, kriminālas un citas ar noziedzības sfēru un tās infrastruktūru, ar valsts drošības, aizsardzības un ekonomiskās suverenitātes apdraudējumiem saistītās informācijas iegūšana, uzkrāšana, analīze un izmantošana likumā noteiktajā kārtībā;

7) valsts noslēpumu un citu valstij svarīgu interešu aizsardzība, kā arī likumā noteiktajos gadījumos — personu speciālās aizsardzības nodrošināšana;

8) informācijas iegūšana par konkrētām personām, ja izlemjams jautājums par to atbilstību darbam svarīgos valsts amatos un institūcijās, vai personām, kurām pieejami valsts vai citi ar likumu aizsargāti noslēpumi.

(2) Operatīvās darbības pasākumi citu uzdevumu un mērķu īstenošanai ir aizliegti.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.06.1997., 27.06.2002. un 26.03.2009. likumu, kas stājas spēkā 22.04.2009.)

3. pants. Operatīvās darbības tiesiskais pamats

(1) Operatīvās darbības tiesiskais pamats ir Latvijas Republikas Satversme, Latvijas Kriminālprocesa likums, šis likums, kā arī citi likumi un starptautiskie līgumi, kas reglamentē valsts drošības, aizsardzības, ekonomiskās suverenitātes un sabiedriskās kārtības nodrošināšanas subjektu uzdevumus, tiesības un pienākumus.

(2) Valsts institūcijas, kurām ar likumu ir noteiktas tiesības veikt operatīvo darbību, savas kompetences ietvaros un atbilstoši šim likumam izdod iekšējos normatīvos aktus par šīs darbības organizāciju, metodēm, taktiku, līdzekļiem un uzskaiti. Šie normatīvie akti stājas spēkā tikai pēc tam, kad tos akceptējis ģenerālprokurors.

(3) Šā panta otrajā daļā minētie iekšējie normatīvie akti nav jāsaskaņo ar Tieslietu ministriju.

(27.06.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 13.10.2005. un 11.10.2007. likumu, kas stājas spēkā 08.11.2007.)

4. pants. Operatīvās darbības principi

(1) Operatīvā darbība organizējama un veicama, pamatojoties uz likumību, ievērojot vispārējās cilvēku tiesības, sadarbojoties ar iedzīvotājiem un balstoties uz viņu palīdzību.

(2) Veicot operatīvās darbības pasākumus, aizliegts nodarīt personām fizisku vai materiālu kaitējumu, apdraudēt cilvēku dzīvību un veselību; draudēt lietot vai lietot fiziskās ietekmēšanas līdzekļus; kūdtīt personas uz noziedzīgu rīcību, kā arī nodarīt būtisku kaitējumu apkārtējai videi.

(3) Operatīvās darbības pasākumiem, to veikšanas veidam, apjomam un intensitātei ir jāatbilst apdraudējuma veidam un bīstamības pakāpei. Operatīvie uzdevumi veicami, iespējami mazāk iejaucoties cilvēktiesību sfērā.

(4) Operatīvās darbības pasākumi uzsākami un veicami tikai tad, ja šā likuma 2. pantā minēto

uzdevumu izpilde un 1. pantā noteikto mērķu sasniegšana citā veidā nav iespējama vai ir būtiski apgrūtināta.

(5) Operatīvās darbības pasākumi veicami neatkarīgi no personu pilsonības, dzimuma, tautības, vecuma, dzīvesvietas, izglītības, sociālā, dienesta un mantiskā stāvokļa un amata, to politiskajiem un reliģiskajiem uzskatiem, piederības pie partijām vai citām sabiedriskajām organizācijām. Minētie faktori nedrīkst ietekmēt operatīvo darbību, ja tas nav īpaši norādīts likumā.

(6) Operatīvās darbības subjektiem un to amatpersonām ir aizliegts tieši vai pastarpināti rīkoties politisko partiju, organizāciju un kustību vai personu interesēs, iesaistīties valsts varas un pārvaldes institūcijās, prokuratūras un tiesu iestādēs, kā arī sabiedrisko, politisko un reliģisko organizāciju darbībā, lai tās ietekmētu vai iespaidotu, izņemot gadījumus, kad tas ir nepieciešams noziedzīgu nodarījumu novēršanai vai atklāšanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.06.2002. likumu, kas stājas spēkā 24.07.2002.)

5. pants. Personas tiesību un brīvību aizsardzība

Ja persona uzskata, ka operatīvās darbības subjekts ar savu rīcību ir pārkāpis tās likumīgās tiesības un brīvības, šī persona ir tiesīga iesniegt sūdzību prokuroram, kas, veicis pārbaudi, sniedz atzinumu par operatīvās darbības subjekta amatpersonu rīcības atbilstību likumam, vai arī tā var griezties ar prasību tiesā.

2. nodaļa OPERATĪVĀS DARBĪBAS SATURS

6. pants. Operatīvās darbības saturs

(1) Operatīvās darbības saturs ir operatīvie pasākumi un to īstenošanas metodes. Operatīvie pasākumi ir:

- 1) operatīvā izzināšana;
- 2) operatīvā novērošana (izsekošana);
- 3) operatīvā apskate;
- 4) operatīvā paraugu iegūšana un operatīvā izpēte;
- 5) personas operatīvā aplūkošana;
- 6) operatīvā iekļūšana;
- 7) operatīvais eksperiments;
- 7¹) kontrolētā piegāde;
- 8) operatīvā detektīvdarbība;
- 9) operatīvā korespondences kontrole;
- 10) operatīvā informācijas iegūšana no tehniskajiem līdzekļiem;
- 11) operatīvā sarunu noklausīšanās.

(2) Šajā pantā dots pilnīgs operatīvās darbības pasākumu uzskaitījums, un to var grozīt vai papildināt

tikai ar likumu.

(3) Operatīvās darbības pasākumu gaitā var izdarīt ierakstus ar video un audio, kino un foto aparāturu, kā arī izmantot dažādas informācijas sistēmas, tehniskos, ķīmiskos un bioloģiskos līdzekļus. Šo līdzekļu izmantošana nedrīkst nodarīt kaitējumu iedzīvotāju veselībai un apkārtējai videi. To izmantošanas kārtību nosaka operatīvās darbības subjekts.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 13.10.2005. likumu, kas stājas spēkā 27.10.2005.)

7. pants. Operatīvās darbības pasākumu veikšanas vispārējais un sevišķais veids

(1) Šā likuma 6. pantā norādītos operatīvās darbības pasākumus var veikt vispārējā un sevišķajā veidā.

(2) Operatīvās darbības pasākumi veicami vispārējā veidā, ja to veikšanas paņēmieni, forma un apjoms būtiski neaizskar personu konstitucionālās tiesības. Šos pasākumus amatpersona uzsāk ar tās tiešā vadītāja (priekšnieka) vai viņa vietnieka akceptu.

(3) Operatīvās darbības pasākumi, kuru gaitā tiek būtiski aizskartas personu konstitucionālās tiesības, veicami sevišķajā veidā.

(4) Operatīvā korespondences kontrole, operatīvā informācijas iegūšana no tehniskajiem līdzekļiem, operatīvā nepublicku sarunu slepena noklausīšanās (arī pa tālruni, ar elektroniskajiem un cita veida sakaru līdzekļiem) un operatīvā iekļūšana veicama tikai sevišķajā veidā un ar Augstākās tiesas priekšsēdētāja vai viņa īpaši pilnvarota Augstākās tiesas tiesneša akceptu. Atļauju veikt šos operatīvās darbības pasākumus var izsniegt uz laiku līdz trim mēnešiem un pamatotas nepieciešamības gadījumā to var pagarināt, taču tikai uz to laiku, kamēr attiecībā uz personu tiek veikta operatīvā izstrāde.

(5) Gadījumos, kad jārikojas nekavējoties, lai novērstu terorismu, slepkavību, bandītismu, masu nekārtības, citu smagu vai sevišķi smagu noziegumu, kā arī tad, kad reāli ir apdraudēta personas dzīvība, veselība vai īpašums, šā panta ceturtajā daļā minētos operatīvās darbības pasākumus var veikt bez tiesneša akcepta. Par to 24 stundu laikā jāpaziņo prokuroram un 72 stundu laikā jāsaņem tiesneša akcepts. Pretējā gadījumā operatīvās darbības pasākumu veikšana ir jāpārtrauc.

(6) Tiesneša akcepts nav nepieciešams operatīvās darbības pasākumu veikšanai sevišķajā veidā pret aizturētajām, aizdomās turētajām, apsūdzētajām, tiesājamām un notiesātajām personām operatīvās darbības subjektu vai penitenciāro iestāžu telpās, kā arī gadījumos, kad operatīvās darbības subjekts pēc konkrētas personas rakstveida iesnieguma noklausās šīs personas sarunas.

(7) Tiesneša atļauja (akcepts) vai tās atteikums noformējams rakstveidā, ievērojot šajā likumā, likumā "Par valsts noslēpumu" un citos normatīvajos aktos reglamentētos klasificētas informācijas aizsardzības noteikumus.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.06.1997., 27.06.2002. un 13.10.2005. likumu, kas stājas spēkā 27.10.2005.)

8. pants. Operatīvās darbības metodes

(1) Operatīvās darbības metode ir operatīvo pasākumu, līdzekļu un taktikas kopums, to veikšanas secība un kārtība konkrētu šā likuma 2. pantā minēto operatīvās darbības uzdevumu izpildei un 1. pantā noteikto mērķu sasniegšanai.

(2) Operatīvās darbības metodes tiek izstrādātas šā likuma 3. pantā otrajā daļā noteiktajā kārtībā.

(3) Operatīvās darbības pasākumu organizācija, metodika un taktika ir valsts noslēpums.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.06.2002. likumu, kas stājas spēkā 24.07.2002.)

8.¹ pants. Informācijas izplatīšana ar Integrētās iekšlietu informācijas sistēmas palīdzību

(1) Ja šā likuma 2.pantā minēto uzdevumu izpildei un operatīvās darbības mērķu sasniegšanai nepieciešams noskaidrot personas, mantas vai dokumenta atrašanās vietu, operatīvās darbības subjekta amatpersona var lemt par ziņu iekļaušanu Integrētajā iekšlietu informācijas sistēmā personas, mantas vai dokumenta atrašanās vietas noskaidrošanai.

(2) Ja operatīvās darbības procesā zudusi nepieciešamība vai zudis pamats noskaidrot personas, mantas vai dokumenta atrašanās vietu, operatīvās darbības subjekts lemj par ziņu dzēšanu no Integrētās iekšlietu informācijas sistēmas.

(3) Integrētajā iekšlietu informācijas sistēmā iekļaujamo ziņu apjomu, ziņu iekļaušanas pamatu un mērķi, ziņu iekļaušanas, izmantošanas un dzēšanas kārtību, institūcijas, kurām ir piešķirama piekļuve iekļautajām ziņām, kā arī rīcību, konstatējot personu, mantu vai dokumentu, par kuru ziņas ir iekļautas Integrētajā iekšlietu informācijas sistēmā, nosaka Ministru kabinets.

(26.03.2009. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 22.04.2009.)

9. pants. Operatīvā izziņošana (operatīvā aptauja, operatīvā uzziņa, operatīvā noskaidrošana)

(1) Operatīvā izziņošana ir operatīvās darbības subjektu amatpersonu atklāta vai maskēta darbība, kuras gaitā ar operatīvās aptaujas, operatīvās uzziņas un operatīvās noskaidrošanas palīdzību tiek iegūta informācija par faktiem, personām un lietām.

(2) Operatīvo aptauju veic, aptaujājot personas par operatīvās darbības subjektu interesējošiem faktiem.

(3) Operatīvo uzziņu veic, vācot informāciju par konkrētām personām.

(4) Operatīvo noskaidrošanu veic, izziņot informāciju no personām, ja ir pamats uzskatīt, ka šī informācija ir attiecīgo personu rīcībā, bet tās nevēlas to tieši sniegt.

10. pants. Operatīvā novērošana (izsekošana)

(1) Ja operatīvās darbības subjekta rīcībā ir pamatota informācija par personu gatavotu vai izdarītu noziedzīgu nodarījumu vai citu prettiesisku rīcību, vai valstij svarīgu interešu apdraudējumu, ir atļauta šo personu un ar tām saistīto personu novērošana (izsekošana).

(2) Lai iegūtu vai pārbaudītu ziņas par prettiesisku rīcību vai valstij svarīgu interešu apdraudējumu, ir atļauta dažādu stacionāro un mobilo objektu novērošana un ar tiem saistīto personu novērošana (izsekošana).

(3) Lai atklātu un novērstu valstij svarīgu objektu iespējamus apdraudējumus, ir atļauta šo objektu preventīva operatīvā novērošana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.06.2002. likumu, kas stājas spēkā 24.07.2002.)

11. pants. Operatīvā apskate

(1) Operatīvās darbības subjektu amatpersonas ir tiesīgas, neizpaužot savu dienesta piederību un patieso iemeslu, apskatīt telpas, teritoriju un citas publiski pieejamas lietas.

(2) Dzīvokļus, telpas, transportlīdzekļus, teritoriju un citas lietas, kuras nav publiski pieejamas, drīkst apskatīt, iekļūstot tajās vai piekļūstot tām, tikai ar attiecīgo valdītāju piekrišanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 13.10.2005. un 26.03.2009. likumu, kas stājas spēkā 22.04.2009.)

12. pants. Paraugu operatīvā iegūšana un operatīvā izpēte

(1) Operatīvās darbības subjektu amatpersonas ir tiesīgas iegūt personas rokraksta, balss un smaržas paraugus, tās pirkstu nospiedumus, lietas, to daļas un kopijas, materiālus, vielas, produktus, cilvēku un dzīvnieku rīcības pēdas un izdalījumus un citus paraugus, kā arī iegūt gatavās produkcijas, pusfabrikātu, izejvielu un materiālu paraugus, dokumentus un to kopijas, kā arī citus priekšmetus.

(2) Operatīvo izpēti veic, ar salīdzināšanas paņēmieni un ar citiem paņēmieniem izpētot dažādas lietas, to daļas un kopijas, materiālus, vielas, produktus, preces, izstrādājumus, cilvēku un dzīvnieku rīcības pēdas un izdalījumus.

(3) Paraugu operatīvās izpētes rezultātus nedrīkst izmantot kā procesuālus pierādījumus.

13. pants. Personas operatīvā aplūkošana

Personas operatīvo aplūkošanu veic, neatklājot personai operatīvās darbības subjekta intereses un aplūkošanas nolūku un speciāli radot tādus apstākļus, lai persona nonāktu situācijā, kas dotu iespēju veikt šo operatīvo darbību.

14. pants. Operatīvā iekļūšana

Operatīvo iekļūšanu veic, slepeni iekļūstot dzīvoklī, telpās, transportlīdzekļos un citos publiski nepieejamos objektos, lai nodrošinātu operatīvās darbības pasākumu īstenošanu. Operatīvā iekļūšana pieļaujama tikai operatīvās izstrādes gadījumos.

15. pants. Operatīvais eksperiments

(1) Operatīvais eksperiments ir operatīvās darbības subjektu amatpersonu rīcība, kuras mērķis ir radīt noteiktus apstākļus (situāciju), lai noskaidrotu interesējošās personas un lietas vai arī noteiktu šajos apstākļos to personu, attiecībā uz kurām tiek veikta operatīvā izstrāde, rīcību vai lietu kustību un noskaidrotu personu rīcības motivāciju (subjektīvo pusi).

(2) Operatīvo eksperimentu izdara arī, lai:

- 1) pārbaudītu personu rīcības iespējamību un tās mērķus;
- 2) modelētu personu iespējamo rīcību un pārbaudītu lietu esamību vai to kustību;
- 3) radītu operatīvās darbības subjektam labvēlīgu situāciju operatīvo uzdevumu risināšanai.

(3) Operatīvais eksperiments, kura mērķis ir fiksēt, kā noziedzīgu vai citādu prettiesisku rīcību izraisošā situācijā rīkojas personas, attiecībā uz kurām tiek veikta operatīvā izstrāde, izdarāms tikai ar prokurora akceptu.

15.¹ pants. Kontrolētā piegāde

(1) Kontrolētā piegāde ir preču vai citu vērtību (to skaitā vielu, maksāšanas līdzekļu vai citu finanšu instrumentu) pārvietošana pa Latvijas teritoriju vai pāri valstu robežām un ar šo pārvietošanu saistīto personu kontrole, kuras mērķis ir novērst vai atklāt noziedzīgus nodarījumus un noskaidrot tos izdarījušās personas, ja saņemtas ziņas vai ir pamatotas aizdomas par pārvietojamu preču vai citu vērtību saistību ar noziedzīgu nodarījumu.

(2) Veicot tādu preču un vielu kontrolēto piegādi, kuru brīva pārdošana un iegāde ir aizliegta ar normatīvajiem aktiem vai minētajām darbībām nepieciešama speciāla atļauja, preces vai vielas var

pilnīgi vai daļēji izņemt vai samainīt.

(3) Kontrolētā piegāde nav pieļaujama, ja nav iespējams pilnīgi novērst:

- 1) apdraudējumu cilvēku dzīvībai vai veselībai;
- 2) cilvēku dzīvībai bīstamu vielu izplatīšanos;
- 3) *(izslēgts ar 26.03.2009. likumu)*;
- 4) ekoloģisku katastrofu vai neatgriezenisku mantisku zaudējumu.

(4) Kontrolētā piegāde veicama, pamatojoties uz operatīvās darbības subjekta amatpersonas lēmumu, ko akceptējis prokurors.

(5) Ja kontrolētās piegādes laikā īstenojami arī citi sevišķā veidā veicamie operatīvās darbības pasākumi, atļauja to īstenošanai jāsaņem šajā likumā noteiktajā kārtībā.

(13.10.2005. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 26.03.2009. likumu, kas stājas spēkā 22.04.2009.)

16. pants. Operatīvā detektīvdarbība

(1) Operatīvā detektīvdarbība ir operatīvie pasākumi, kurus publiskās vietās tieši (personiski) veic operatīvās darbības subjekta amatpersona, lai novērojot un izsekojot konstatētu ar noziedzīgu darbību saistītus faktus, lietas un personas, novērstu vai atklātu noziedzīgus nodarījumus, valstij svarīgu interešu, valsts drošības un aizsardzības apdraudējumu, meklētu aizdomās turētos, apsūdzētos, notiesātos un bez vēsts pazudušas personas.

(2) Operatīvā detektīvdarbība veicama gan atklāti, gan slēpjot piederību pie operatīvās darbības subjekta; tās gaitā ar operatīvās darbības iestādes vadītāja vai viņa vietnieka atļauju var nodibināt sakarus ar operatīvo interesi izraisošām personām.

(3) Operatīvās darbības subjektu amatpersonas operatīvās izstrādes uzdevumu risināšanai ar prokurora akceptu ir tiesīgas veikt operatīvo detektīvdarbību, iesaistoties noziedzīgā vidē (tieši un leģendēti), nodibinot sakarus ar operatīvajā uzskaitē esošajām personām un ar tām saistītajām personām. Šāda darbība un amatpersonas identitāte ir valsts noslēpums.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.06.1997., 27.06.2002. un 26.03.2009. likumu, kas stājas spēkā 22.04.2009.)

17. pants. Operatīvā korespondences kontrole, operatīvā informācijas iegūšana no tehniskajiem līdzekļiem un operatīvā sarunu noklausīšanās

Ja operatīvās darbības subjekta rīcībā ir pamatotas ziņas par personu saistību ar noziegumu, kā arī par valstij svarīgu interešu, valsts drošības un aizsardzības apdraudējumu, ir atļauta:

1) operatīvā korespondences kontrole — tas ir, drīkst kontrolēt šo personu nosūtāmo un saņemamo pasta, telegrāfa un cita veida korespondenci un tās rīcībā esošās elektrosakaru un cita veida sistēmas šādas korespondences nosūtīšanai un saņemšanai;

2) operatīvā informācijas iegūšana no tehniskajiem līdzekļiem — tas ir, informācijas noņemšana vai kopēšana no personu īpašumā vai rīcībā esošajām elektroniskajām un cita veida informācijas glabāšanas ierīcēm un informācijas kanāliem;

3) operatīvā sarunu noklausīšanās — tas ir, to sarunu noklausīšanās, kuras notiek starp šīm personām un citām personām (arī pa tālruni, ar elektroniskajiem un cita veida sakaru līdzekļiem).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.06.2002. likumu, kas stājas spēkā 24.07.2002.)

3. nodaļa

OPERATĪVĀS DARBĪBAS PROCESS

18. pants. Operatīvās darbības process

(1) Operatīvās darbības process ir visi operatīvie pasākumi, ko noteiktā kārtībā veic operatīvās darbības subjektu amatpersonas.

Šādas darbības un to rezultāti fiksējami dienesta dokumentos, kas noformējami atbilstoši šā likuma, likuma "Par valsts noslēpumu", Informācijas atklātības likuma un citu informācijas aizsardzību regulējošo normatīvo aktu prasībām.

(2) Operatīvās darbības process var sākties pirms krimināllietas ierosināšanas, tas var norisēt krimināllietas izmeklēšanas laikā un turpināties pēc tās pabeigšanas.

(3) Operatīvās darbības procesam ir šādas stadijas:

1) operatīvā izziņa;

2) operatīvā pārbaude;

3) operatīvā izstrāde.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 13.10.2005. likumu, kas stājas spēkā 27.10.2005.)

19. pants. Pamatojums operatīvās darbības pasākumu uzsākšanai un veikšanai

(1) Operatīvās darbības pasākumi ir uzsākami tikai saskaņā ar šā likuma 4. panta ceturtajā daļā minētajiem nosacījumiem.

(2) Ievērojot šā panta pirmajā daļā minētos nosacījumus, operatīvās darbības pasākumus var veikt arī saskaņā ar:

1) prokuratūras, pirmstiesas izmeklēšanas un tiesu iestāžu rakstveidā iesniegtu atsevišķu uzdevumu krimināllietās, kuras atrodas šo iestāžu lietvedībā;

2) citu operatīvās darbības subjektu rakstveida pieprasījumu;

3) starptautisku un ārvalstu tiesībaizsardzības un valsts drošības un aizsardzības iestāžu pieprasījumu vai vienošanos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.06.2002. likumu, kas stājas spēkā 24.07.2002.)

19.¹ pants. Personu speciālās aizsardzības nodrošināšana

(Izslēgts ar 16.06.2005. likumu, kas stājas spēkā 01.10.2005.)

20. pants. Operatīvā izziņa

(1) Operatīvā izziņa ir operatīvās darbības subjektu amatpersonu darbība, lai iegūtu pamatojumu operatīvās pārbaudes vai operatīvās izstrādes uzsākšanai.

(2) Operatīvās izziņas procesā var veikt šā likuma 9., 11. un 13. pantā un 16. panta pirmajā daļā minētos operatīvās darbības pasākumus. To gaitā jāievēro šā likuma 7. panta otrajā daļā minētās prasības.

21. pants. Operatīvā pārbaude

(1) Operatīvās darbības subjekts atbilstoši saviem uzdevumiem un savai kompetencei, veicot šā likuma 6. pantā minētos pasākumus, var izdarīt attiecīgo faktu operatīvo pārbaudi.

(2) Operatīvo pārbaudi uzsāk ar operatīvās darbības iestādes vadītāja vai viņa vietnieka akceptētu lēmumu un īsteno viņa kontrolē.

(3) Par katru operatīvo pārbaudi jāierosina operatīvās pārbaudes lieta. Lietvedības termiņš šajās lietās ir divi mēneši. To var pagarināt ar operatīvās darbības iestādes vadītāja vai viņa vietnieka akceptu.

(4) Operatīvās pārbaudes kārtību nosaka operatīvās darbības iestādes vadītājs vai viņa vietnieks.

(5) Pamats operatīvās pārbaudes uzsākšanai var būt arī kompetentas amatpersonas lēmums par kriminālprocesa uzsākšanu Latvijas Kriminālprocesa likuma noteiktajā kārtībā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.06.1997. un 13.10.2005. likumu, kas stājas spēkā 27.10.2005.)

22. pants. Operatīvā izstrāde

(1) Ja operatīvās darbības subjekta rīcībā ir informācija par konkrētām personām (iegūta arī operatīvās pārbaudes rezultātā) un tā dod pietiekamu pamatu turēt šīs personas aizdomās par noziedzīga nodarījuma gatavošanu vai izdarīšanu vai par valstij svarīgu interešu apdraudējumu, vai arī tās tiek meklētas par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, attiecībā uz šīm personām jāuzsāk operatīvā izstrāde.

(2) Operatīvo izstrādi uzsāk, pieņemot par to lēmumu, ko akceptē operatīvās darbības iestādes vadītājs vai viņa vietnieks. Par to tiek informēts prokurors.

(3) Par operatīvo izstrādi jāierosina operatīvās izstrādes lieta, bet personas, attiecībā uz kurām tiek veikta operatīvā izstrāde, iekļaujamas operatīvajā uzskaitē.

(4) Operatīvās izstrādes procesā var izmantot jebkurus šā likuma 6. pantā norādītos operatīvās darbības pasākumus un 7. pantā minētos šo pasākumu veikšanas veidus.

(5) Operatīvās izstrādes termiņš šajās lietās ir seši mēneši, un to vēl uz sešiem mēnešiem var pagarināt ar operatīvās darbības iestādes vadītāja vai viņa vietnieka akceptu. Vēlreizējs termiņa pagarinājums iespējams tikai ar ģenerālprokurora vai viņa speciāli pilnvarota prokurora akceptu, bet ne ilgāk par tā noziedzīga nodarījuma noilguma termiņu, sakarā ar kuru operatīvā izstrāde tiek veikta.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.06.1997. un 27.06.2002. likumu, kas stājas spēkā 24.07.2002.)

23. pants. Operatīvā uzskaitē

(1) Operatīvās darbības iestādes ir tiesīgas vākt, sistematizēt, analizēt, uzglabāt un uzskaitīt oficiālo legālo un slepeno informāciju par personām, faktiem, notikumiem un lietām (pasīvā uzskaites forma), kas nepieciešama un kam ir nozīme operatīvās darbības un kriminālprocesa uzdevumu veikšanai.

(2) Iekļaut personas operatīvajā uzskaitē (aktīvā uzskaites forma) ir atļauts tikai tad, ja attiecībā uz tām tiek veikta operatīvā izstrāde.

(3) Operatīvajā uzskaitē iekļauto personu tiesības un brīvības var ierobežot tikai Latvijas Kriminālprocesa likumā vai citos likumos noteiktajos gadījumos un kārtībā.

(4) Ja ziņas, uz kuru pamata persona iekļauta operatīvajā uzskaitē, nav apstiprinājušās, šī persona no

uzskaites noņemama. Operatīvās uzskaites lietas (operatīvās pārbaudes un operatīvās izstrādes lietas) izbeidzamas, ja:

- 1) pārbaudāmais fakts nav apstiprinājies;
- 2) noziedzīgs nodarījums un šo noziedzīgo nodarījumu izdarījušās personas ir noskaidrotas;
- 3) ir izpildīti citi operatīvās darbības uzdevumi;
- 4) iestāji ieskrubinājis kriminālatbildības noilgums.

(5) Operatīvās uzskaites lietas pēc to izbeigšanas tiek uzglabātas likumā un operatīvās darbības subjekta noteiktajā kārtībā un termiņos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.06.1997., 27.06.2002. un 13.10.2005. likumu, kas stājas spēkā 27.10.2005.)

24. pants. Iegūtās informācijas tiesiskā nozīme un izmantošana

(1) Operatīvās darbības pasākumu gaitā iegūtā informācija ir klasificējama kā ierobežotas pieejamības informācija vai valsts noslēpuma objekts. Šādu informāciju kā pierādījumu kriminālprocesā drīkst izmantot tikai Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā, nodrošinot operatīvās darbības pasākumu īstenošanas un tajos iesaistīto personu konfidencialitāti un drošību.

(2) Iegūtos materiālus un ziņas var izmantot arī, sagatavojot un veicot likumā paredzētās izmeklēšanas darbības krimināllietās, plānojot un veicot operatīvās darbības pasākumus, analizējot kriminogēno situāciju un izstrādājot pasākumus tās uzlabošanai, atklājot reālo un potenciālo draudu faktorus un to avotus, veicot pasākumus, lai prognozētu, novērstu vai neitralizētu krīzes situāciju valstī un tās sekas, izstrādājot valsts drošības un aizsardzības stratēģiju un sagatavojot un īstenojot tās komplekso programmu.

(3) Ar operatīvās darbības pasākumu rezultātā iegūto informāciju jāiepazīstina valsts varas un pārvaldes institūciju vadītāji, viņu vai ar likumu pilnvarotās amatpersonas, kā arī likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā tās operatīvās darbības subjektu amatpersonas, kurām šī informācija nepieciešama dienesta uzdevumu veikšanai, ja tās saturs ir saistīts ar šīm amatpersonām uzticēto pienākumu izpildi.

(4) Veicot operatīvo darbību krimināllietā, ar visu operatīvās darbības procesā iegūto informāciju šajā lietā jāiepazīstina kriminālprocesa virzītājs.

(5) Aizliegts ar operatīvās darbības pasākumiem mērķtiecīgi iegūt informāciju zvērinātu advokātu, zvērinātu notāru, ārstu, pedagogu, psihologu un garīdznieku profesionālās palīdzības sniegšanas laikā, izņemot gadījumus, kad minētās personas pašas ir operatīvās izstrādes objekti.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.06.2002. un 13.10.2005. likumu, kas stājas spēkā 27.10.2005.)

4. nodaļa OPERATĪVĀS DARBĪBAS SUBJEKTI, TO TIESĪBAS, PIENĀKUMI UN ATBILDĪBA

25. pants. Operatīvās darbības subjekti

(1) Operatīvās darbības subjektu sistēmu veido valsts drošības, aizsardzības un sabiedriskās kārtības nodrošināšanas iestādes, kā arī citas īpaši pilnvarotas valsts institūcijas, kurām ar likumu piešķirtas tiesības savas kompetences ietvaros veikt operatīvās darbības pasākumus un kuru īpaši pilnvarotas amatpersonas ir tiesīgas tos īstenot šajā likumā noteiktajā kārtībā.

(2) Valsts operatīvās darbības subjekti likumdošanas aktos noteiktās kompetences ietvaros pilda

savus uzdevumus gan patstāvīgi, gan arī sadarbojoties ar citiem šīs sistēmas subjektiem kā Latvijas Republikā, tā ārvalstīs.

26. pants. Operatīvās darbības subjektu un to amatpersonu kompetence

(1) Operatīvās darbības subjekti veic tikai to šajā likumā noteikto operatīvo darbību, kas nepieciešama ar likumu noteikto uzdevumu un mērķu sasniegšanai, un tikai likumā noteiktās kompetences ietvaros.

(2) Operatīvās darbības galvenos virzienus, tās veidu, saturu, apjomu un intensitāti nosaka operatīvās darbības subjekta vadītājs, ņemot vērā operatīvo un kriminogēno situāciju un pārmaiņas savas darbības sfērā, kā arī pastāvošā apdraudējuma veidu un bīstamību, lai nodrošinātu likumā noteikto uzdevumu izpildi un mērķu sasniegšanu.

(3) Operatīvās darbības subjektu amatpersonas ir tiesīgas veikt operatīvās darbības pasākumus tikai tādā apjomā, kāds noteikts likumos, kas reglamentē šo subjektu amatpersonu tiesības un pienākumus.

(4) Veicot operatīvās darbības pasākumus, operatīvās darbības subjektu amatpersonas ir tiesīgas rīkoties atklāti un slepeni, darboties tieši (pašas) un pastarpināti (ar citu personu palīdzību).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.06.2002. likumu, kas stājas spēkā 24.07.2002.)

27. pants. Operatīvās darbības subjektu un to amatpersonu pienākumi

Operatīvās darbības subjektu un to amatpersonu pienākums ir:

1) izmantojot nepieciešamos operatīvās darbības pasākumus, to veikšanas veidus un līdzekļus, metodes un taktiku un iespējami mazāk iejaucoties cilvēktiesību sfērā, savlaicīgi iegūt patiesu un pilnīgu informāciju, kas nepieciešama to uzdevumu veikšanai un šā likuma 1. pantā noteikto mērķu sasniegšanai;

2) nodrošināt sadarbību un darba koordināciju ar citiem operatīvās darbības subjektiem;

3) likumos noteiktajos gadījumos un kārtībā savlaicīgi informēt valsts varas un pārvaldes iestādes par atklātajiem ārējiem vai iekšējiem valsts drošības, aizsardzības, ekonomiskās suverenitātes un sabiedriskās kārtības apdraudējumiem, likumā noteiktajā kārtībā veikt pasākumus šo apdraudējumu novēršanai vai neitralizēšanai;

4) nodrošināt valsts noslēpumu un citu valstij svarīgu interešu aizsardzību;

5) nodrošināt operatīvās darbības slepenību un garantēt operatīvās darbības pasākumos iesaistīto personu konfidencialitāti un drošību.

28. pants. Operatīvās darbības subjektu un to amatpersonu tiesības

(1) Operatīvās darbības subjektiem un to amatpersonām, pildot savus dienesta pienākumus, ir tiesības:

1) veikt atklātus un slepenus šā likuma 6. pantā paredzētos operatīvās darbības pasākumus;

2) radīt un izmantot informācijas sistēmas un tehniskos līdzekļus šo pasākumu veikšanai un informācijas fiksēšanai;

3) iesaistīt operatīvās darbības pasākumu veikšanā gan atklāti, gan konfidenciali atsevišķas amatpersonas, lietpratējus (speciālistus, ekspertus) zinātnes, tehnikas un citās jomās, kā arī

atsevišķas personas ar to piekrišanu;

4) pēc savstarpējas vienošanās izmantot operatīvās darbības pasākumu veikšanai īpašnieku īpašumā vai valdītāju valdījumā esošās telpas, mantu, lietas, kā arī transportlīdzekļus un citu īpašumu;

5) izgatavot un izmantot dokumentus un citus maskēšanās līdzekļus, lai slēptu atsevišķu operatīvās darbības subjektu struktūrvienību, to dienesta telpu un transportlīdzekļu patieso piederību un darbinieku identitāti;

6) izveidot segorganizācijas, izmantot organizāciju un komersantu reģistrācijas dokumentus un citus dokumentus, kā arī atšķirības (pazīšanas) zīmes, lai nodrošinātu operatīvo darbību un radītu tai labvēlīgus apstākļus.

(2) Operatīvās darbības subjektu amatpersonas ir valsts aizsardzībā, un tām ir ar likumu noteiktās tiesiskās un sociālās garantijas. Zaudējumi, kas nodarīti operatīvās darbības subjekta amatpersonas vai tuvu tās radnieku mantai sakarā ar šīs amatpersonas dienesta darbību, atlīdzināmi pilnā apmērā no valsts budžeta līdzekļiem.

(3) Operatīvās darbības pasākumu gaitā operatīvās darbības subjektu amatpersonas ir pakļautas tikai likumam un savam tiešajam priekšniekam. Ja uzdevums vai rīkojums ir pretrunā ar likumu, amatpersonai ir jāvadās pēc likuma prasībām. Ja uzdevuma vai rīkojuma izpildes rezultātā var tikt izdarīts noziedzīgs nodarījums, amatpersonai par to nekavējoties jāziņo augstākam priekšniekam un prokuroram.

(4) Nevienam nav tiesību iejaukties operatīvās darbības subjektu un to amatpersonu operatīvajā darbībā. Izņēmums ir ar likumu īpaši pilnvarotas personas, kas to veic likumā noteiktajā kārtībā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.06.2002. un 13.10.2005. likumu, kas stājas spēkā 27.10.2005.)

29. pants. Operatīvās darbības subjektu amatpersonu atbildība

(1) Ja operatīvā darbība veikta, pārkāpjot likuma prasības, attiecīgās amatpersonas ir atbildīgas likumā un dienesta reglamentā noteiktajā kārtībā.

(2) Par likumpārkāpumu netiek atzīta tāda rīcība, kas, pildot uzdevumu, izdarīta attaisnota profesionāla riska situācijā, nepārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās vai galējās nepieciešamības robežu.

(3) Ja operatīvās darbības gaitā ir pretlikumīgi aizskartas personu tiesības un intereses un tā rezultātā nodarīts kaitējums, attiecīgo amatpersonu, prokurora vai tiesas pienākums ir atjaunot šīs tiesības un atlīdzināt vai novērst nodarīto materiālo un morālo kaitējumu likumā noteiktajā kārtībā.

5. nodaļa

SLEPENĀS SADARBĪBAS TIESISKĀ UN SOCIĀLĀ AIZSARDZĪBA

30. pants. Slepenā sadarbība

(1) Operatīvās darbības subjektu pilnvarotām amatpersonām ir tiesības uz brīvprātības un savstarpējas uzticības pamata iesaistīt operatīvajā darbībā kā slepenos palīgus rīcībbspējīgas personas.

(2) Šo personu pienākums ir saglabāt slepenībā sadarbības faktu, neizpaust tās gaitā iegūto informāciju, kā arī sniegt operatīvās darbības subjektu amatpersonām vienīgi patiesu informāciju.

(3) Slepenā sadarbība var būt atalgojama. Slepenos palīgus ar viņu piekrišanu var iesaistīt operatīvajā darbībā arī uz līguma pamata.

31. pants. Slepeno palīgu tiesiskā aizsardzība

(1) Slepenie palīgi ir valsts aizsardzībā, un ziņas par viņu identitāti un slepeno sadarbību ar operatīvās darbības subjektu ir valsts noslēpums.

(2) Slepenās sadarbības fakts kā valsts noslēpums tiek nodrošināts ar īpašu uzskaites un informācijas glabāšanas un izsniegšanas kārtību, ko nosaka operatīvās darbības subjekts, ievērojot šā likuma 3. panta otrās daļas nosacījumus. Izsniegt informāciju par slepenā palīga identitāti vai sadarbības faktu drīkst vienīgi šajā likumā noteiktajā kārtībā.

(3) Slepeno palīgu drīkst iesaistīt kriminālprocesā, neatklājot slepenās sadarbības faktu. Personas slepenās sadarbības faktu vai tās sniegtās ziņas kriminālprocesā drīkst atklāt tad, ja tas nepieciešams izmeklēšanas mērķu sasniegšanai, sabiedriskās drošības garantēšanai, un tikai tad, ja tas neapdraud slepenā palīga vai citas personas dzīvību, veselību, brīvību vai arī slepenā palīga turpmākas izmantošanas iespēju.

(4) Ja sakarā ar slepeno sadarbību rodas reāli draudi slepenā palīga un viņa ģimenes locekļu dzīvībai, veselībai, mantiskajām un citām likumīgajām interesēm, savlaicīgi jāveic nepieciešamie drošības pasākumi šo draudu novēršanai, ieskaitot dzīvesvietas maiņu un personu apliecinošo dokumentu nomaiņu.

32. pants. Slepeno palīgu sociālās garantijas

(1) Operatīvās darbības subjekta un slepenā palīga rakstveidā noslēgtajā sadarbības līgumā var noteikt operatīvās darbības subjekta amatpersonām likumos un citos likumpamatotos normatīvajos aktos paredzēto sociālo garantiju piešķiršanu slepenajam palīgam. Uz slepeno palīgu attiecinātās konkrētās sociālās garantijas norādāmas minētajā līgumā.

(2) Ja slepenais palīgs, veicot operatīvās darbības subjekta uzdevumu, ir ieguvis invaliditāti vai gājis bojā, vai viņam nodarīts veselības kaitējums vai mantiski zaudējumi, viņam vai viņa ģimenes locekļiem tiek izmaksāti pabalsti, pensijas vai kompensācijas atbilstoši likumam, kas paredz šādas izmaksas attiecīgā operatīvās darbības subjekta iestāžu amatpersonām.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 10.08.1995. likumu, kas stājas spēkā 29.08.1995.)

6. nodaļa OPERATĪVĀS DARBĪBAS FINANSĒŠANA, VADĪBA UN KONTROLE

33. pants. Operatīvās darbības finansēšana

(1) Operatīvo darbību finansē no valsts budžeta līdzekļiem. Operatīvās darbības finansēšanai saņemtos valsts budžeta līdzekļus uzskaita atbilstoši normatīvajiem aktiem grāmatvedības uzskaites jomā, ievērojot valsts noslēpuma aizsardzības noteikumus.

(2) Šo līdzekļu izlietošanas, uzskaites un iekšējās kontroles kārtību nosaka operatīvās darbības iestādes vadītājs.

(26.03.2009. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 22.04.2009.)

34. pants. Operatīvās darbības subjektu vispārējā vadība un darbības kontrole

(1) Operatīvās darbības parlamentāro kontroli veic Saeima.

(2) Saeimas Nacionālās drošības komisija ir tiesīga noklausīties operatīvās darbības iestāžu vadītāju ziņojumus un pārskatus, izskatīt šo iestāžu pārbaudes rezultātus, kā arī iepazīties ar šo iestāžu

dienesta dokumentiem un informāciju, izņemot dokumentus par slepenās informācijas avotiem.

(3) Operatīvās darbības subjektu uzdevumu izpilde tiek kontrolēta likumā un Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

(4) Kontroles kārtību operatīvās darbības iestādēs nosaka šo iestāžu vadītāji, kas ir personiski atbildīgi par pakļauto struktūrvienību darba organizāciju saskaņā ar šo likumu un citiem likumiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.06.2002. likumu, kas stājas spēkā 24.07.2002.)

35. pants. Operatīvās darbības uzraudzība

(1) Uzraudzību pār operatīvās darbības atbilstību likumiem veic ģenerālprokurors un viņa īpaši pilnvaroti prokurori. Veicot uzraudzību, viņi ir tiesīgi iepazīties ar operatīvās darbības iestādes rīcībā esošajiem dokumentiem, materiāliem un informāciju jebkurā operatīvās darbības stadijā. Slepenā informācija un tās avoti atklājami vienīgi ģenerālprokuroram, bet viņa īpaši pilnvarotiem prokuroriem — tikai ar operatīvās darbības iestādes vadītāja atļauju.

(2) Lai pieņemtu lēmumu par šajā likumā minēto operatīvās darbības pasākumu, kura veikšanai ir nepieciešams tiesneša akcepts, tiesnesis ir tiesīgs iepazīties ar tiem operatīvās darbības iestādes rīcībā esošajiem dokumentiem, materiāliem un informāciju, ar ko tiek pamatota konkrētā operatīvās darbības pasākuma nepieciešamība. Slepenā informācija un tās avoti tiesnesim atklājami tikai ar operatīvās darbības iestādes vadītāja atļauju.

Pārejas noteikumi

1. Šis likums stājas spēkā vispārējā kārtībā, ievērojot izņēmumus, kas minēti šo noteikumu 2. un 3. pantā.

2. Šajā likumā minētie operatīvās darbības pasākumi, kuru veikšanai nepieciešams tiesneša akcepts, līdz šā jautājuma izlemšanai likumdošanas ceļā pagaidām veicami ar ģenerālprokurora un viņa īpaši pilnvarotu prokuroru akceptu.

3. Operatīvās darbības subjekti līdz attiecīgo grozījumu izdarīšanai likumos, kas reglamentē to darbību, veic operatīvās darbības pasākumus tikai tādā apjomā un kārtībā, kādu nosaka šis likums.

4. *(Izslēgts ar 27.06.2002. likumu, kas stājas spēkā 24.07.2002.)*

5. *(Izslēgts ar 27.06.2002. likumu, kas stājas spēkā 24.07.2002.)*

6. Grozījumi likuma 7. panta ceturtajā daļā, kuri paredz Augstākās tiesas priekšsēdētāja vai viņa īpaši pilnvarota Augstākās tiesas tiesneša akceptu operatīvās darbības pasākumu veikšanai sevišķajā veidā, stājas spēkā 2002. gada 1. novembrī. Ministru kabinets līdz 2002. gada 1. novembrim nodrošina Augstāko tiesu ar valsts noslēpuma aizsardzības noteikumiem atbilstošām telpām un aprīkojumu.

(27.06.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 24.07.2002.)

Likums Saeimā pieņemts 1993. gada 16. decembrī.

Valsts prezidents G. ULMANIS

Rīgā 1993. gada 30. decembrī